

Олон нийтэд зориулав.

АНХДУГААР ЧУУЛГАН

2024.07.02–2024.07.10

УЛААНБААТАР ХОТ

2024 ОН

АНХДУГААР ЧУУЛГАН
2024.07.02-2024.07.10

Хянасан:	Э.Лхагва
Редактор:	Э.Болортуяа
Эмхэтгэсэн:	Д.Энхболдбаатар
Эх бэлтгэсэн:	Ч.Мөнхжаргал
Инфографикийг:	Ч.Цогт-Очир
Гэрэл зургийг:	Г.Эрдэнэтуяа
	Г.Аргуужин

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Хэвлэх, олшруулах цехэд хэвлэв.

АГУУЛГА

Анхдугаар чуулганыг товлон зарлалаа.....4

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Ухнаагийн Хүрэлсүхийн Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганыг нээж хэлсэн үг 5

"Монгол Улсын Их Хурлын гишүүдийн бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх тухай" Улсын Их Хурлын 2024 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдрийн 01 дүгээр тогтоол 18

Монгол Улсын Их Хурлын дарга Дашзэвгийн Амарбаясгалангийн анхдугаар чуулган дээр хэлсэн үг 19

НЭГ.

Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы үйл ажиллагааны нэгдсэн тойм 25

ХОЁР.

Байнгын хороод 43

2.1. Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганы нэгдсэн болон Байнгын хорооны хуралдааны талаарх мэдээлэл 44

2.2. Байнгын хороодын үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл 45

ГУРАВ.

Улсын Их Хурлын Тамгын газар.....57

3.1. Мэдээлэл, сурталчилгаа, олон нийттэй харилцах үйл ажиллагаа 58

3.2. Мэдээллийн технологи, хуралдааны цахим системийн үйлчилгээ 60

ДӨРӨВ

Хавсралт.....63

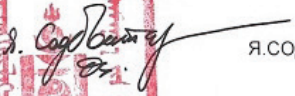
Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганаар баталсан хууль, Улсын Их Хурлын тогтоолын жагсаалт.....64

Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганаар баталсан хууль, тогтоолын танилцуулга 66

Монгол Улсын Их Хурлын дарга Дашзэвгийн Амарбаясгалангийн анхдугаар чуулганыг хааж хэлсэн үг.....67

АНХДУГААР ЧУУЛГАНЫГ ТОВЛОН ЗАРЛАЛАА

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч У.Хүрэлсүх 2024 оны долдугаар сарын 01-ны өдөр 93 тоот зарлиг гаргаж, Монгол Улсын Их Хурлын ес дэх удаагийн сонгуулийн Анхдугаар чуулганыг товлон зарлалаа. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хууль болон бусад хуулийг үндэслэн гаргасан тус зарлигаар Анхдугаар чуулганыг 2024 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдрийн 10.00 цагт товлосон юм.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ		
2024 оны 04 сарын 01 өдөр	Дугаар 93	Төрийн ордон, Улаанбаатар хот
「 Анхдугаар чуулганыг товлон зарлах тухай 」		
Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин долдугаар зүйлийн 4 дэх хэсэг, Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, 12 дугаар зүйлийн 1, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1 дэх хэсэгт заасныг үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:		
Монгол Улсын Их Хурлын ес дэх удаагийн сонгуулийн Анхдугаар чуулганыг 2024 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдрийн 10.00 цагт товлон зарласугай.		
МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ		УХНААГИЙН ХҮРЭЛСҮХ
ХУУЛБАР ҮНЭН: ТАМГЫН ГАЗРЫН ДАРГА		Я.СОДБААТАР

АНХДУГААР ЧУУЛГАН ЭХЭЛЛЭЭ

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч У.Хүрэлсүх бүрэн эрхийнхээ хүрээнд товлон тогтоосны дагуу Монгол Улсын Их Хурлын ес дэх удаагийн сонгуулийн Анхдугаар чуулган 2024 оны долдугаар сарын 02-ны 10:00 цагт Төрийн ордны "Их Хуралдай" танхимд нээлтээ хийлээ. Анхдугаар чуулганыг нээж, Монгол Улсын Ерөнхийлөгч У.Хүрэлсүх үг хэлсний дараа Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд заасны дагуу Улсын Их Хурлын даргыг сонгох хүртэл тухайн сонгуулиар сонгогдсон хамгийн ахмад гишүүн болох Дүгэрийн Рэгдэл даргалан явуулсан юм.

Анхдугаар чуулганд Сонгуулийн ерөнхий хорооны дарга П.Дэлгэрнаран Улсын Их Хурлын ес дэх удаагийн сонгуулийн дүнгийн талаар илтгэн танилцуулав. Ээлжит сонгуулийн дүнгээр Монгол Ардын намаас сонгуулийн тойрогт 50, намын жагсаалтаар 18 нийт 68, Ардчилсан намаас сонгуулийн тойрогт 26, намын жагсаалтаар 16 нийт 42, ХҮН-аас сонгуулийн тойрогт хоёр, намын жагсаалтаар зургаа нийт найм, Үндэсний эвслээс жагсаалтаар дөрөв, Иргэний зориг-Ногоон намаас жагсаалтаар дөрвөн нэр дэвшигч тус тус Улсын Их Хурлын гишүүнээр сонгогдсоны 32 буюу 25.4 хувь нь эмэгтэй байна.

Монгол Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганы нээлт, тангараг өргөх ёслолын ажиллагаанд гадаад улс орнуудаас Монгол Улсад суугаа Дипломат төлөөлөгчийн газрын тэргүүн нар, Онц бөгөөд Бүрэн эрхт Элчин сайд нар, олон улсын байгууллагын тэргүүн нар болон Улсын Их Хурлаас удирдлага нь томилогддог байгууллагуудын дарга нар оролцлоо.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЕС ДЭХ УДААГИЙН БҮРЭН ЭРХИЙН АНХДУГААР ЧУУЛГАНЫГ НЭЭЖ МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧ УХНААГИЙН ХҮРЭЛСҮХИЙН ХЭЛСЭН ҮГ

Эрхэм хүндэт ард иргэд ээ,
Монгол Улсын Их Хуралд шинээр сонгогдсон Эрхэм гишүүд ээ,
Эрхэм хүндэт зочид оо,

Монгол төрийн өндөр босгыг давж ард түмнийхээ итгэл, найдварыг хүлээн, өргөн дэмжлэгийг авч, нийт иргэн, улсын ашиг сонирхлыг дээдэлж, эх орон, ард түмнийхээ төлөө хүчин зүтгэхээр төрийн түшээгээр сонгогдсон Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэж, баяр хүргэж байна.

Монгол Улсын сонгуулийн эрх бүхий иргэд нийтээрээ, чөлөөтэй, шууд сонгох эрхийн үндсэн дээр саналаа нууцаар гаргаж, төрийн эрх барих дээд байгууллага Улсын Их Хурлыг сонгон байгууллаа.

Монголчууд бид өдгөөгөөс 100 жилийн өмнө анхдугаар Үндсэн хуулиа баталж, хаант засаг, хамжлагат ёсыг халж, Бүгд найрамдах засгийг сонгон, эрэгтэй, эмэгтэй хүн адил тэгш эрхтэй байж, сонгох, сонгогдох эрхээ баталгаажуулж байсан бахдам түүхтэй ард түмэн билээ.

Улмаар 1992 онд Ардчилсан шинэ Үндсэн хуулиа батлан тусгаар тогтнол, хүний эрх, эрх чөлөө, ардчиллын зарчмыг бататган бэхжүүлж, парламентын ес дэх удаагийн сонгуулиа амжилттай зохион байгуулан, Үндсэн хуулийн өөрчлөлтөөр баталгаажсан 126 гишүүнтэй анхны Улсын Их Хурал байгуулагдлаа.

Энэ удаагийн Улсын Их Хурлын сонгуульд 19 нам, 2 эвсэл, 42 бие даагч иргэн буюу нийт 1341 нэр дэвшигч өрсөлдөж, ардчилсан Монгол Улсын сонгуулийг ажиглахаар гадаадын 21 байгууллагын 40 гаруй орны 259 ажиглагч, мөн дотоодын 30 орчим мянган ажиглагч сонгуулийн үйл явцад хяналт тавин ажиллалаа.

Улсын Их Хурлын ес дэх удаагийн энэ сонгуульд манай ард иргэд ардчилсан Монгол орныхоо бүрэн эрхт эзэн нь байж, урьд өмнөхөөсөө илүү өргөн оролцоотойгоор сонгох, сонгогдох эрхээ эдэллээ.

Төрт ёсны аугаа түүхтэй, Азийн цээжин дэх ардчилсан Монгол Улсын төрийн сонгууль хуулийн хүрээнд, ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг ханган амжилттай зохион байгуулагдаж өндөрлөлөө.

66

Засгийн бүх эрх ард түмний мэдэлд байх Үндсэн хуулиар олгогдсон бүрэн эрхээ баталгаажуулан, төрийн эрх барих дээд байгууллагын төлөөлөгчдөө сонгох сонгуульд идэвхтэй оролцсон нийт иргэд, сонгогчдодоо болон хилийн чанадад суугаа монголчууддаа гүн талархал илэрхийлье.

Мөн ард иргэдийнхээ сонгох, сонгогдох эрхийг эдлэх нөхцөл, боломжийг хангаж, хуулийн хүрээнд амжилттай сайн ажилласан Сонгуулийн ерөнхий хороо, сонгуулийн бүх шатны хороодод ажилласан 40 гаруй мянган төрийн алба хаагч болон сонгуулийн мэдээ мэдээллийг түргэн шуурхай, ил тод, цаг алдалгүй түгээн ажилласан гадаад, дотоодын хэвлэл мэдээллийн ажилтнууддаа гүн талархал илэрхийлье.

Эрхэм хүндэт төрийн түшээд ээ,

Өргөн түмнийхээ итгэлийг хүлээж, өндөр төрийнхөө түшээгээр сонгогдсон Та бүхэн Үндсэн хууль болон бусад хуульд заасны дагуу төр засгаа эмхлэн байгуулж, түмэн олныхоо төлөөх эрхэм үйл хэрэгтээ цаг алдалгүй шамдан ажиллах шаардлагатай байна.

66

Энэ мөчөөс эхлэн төрийн түшээд Та бүхэн хувийн ашиг сонирхлоос ангид байж, нийт ард иргэд, улсын ашиг сонирхлыг эрхэмлэн дээдэлж, төр, түмэндээ өргөсөн тангарагтаа үнэнч байж, амласан амлалтаа биелүүлэх цаг хугацаа ийнхүү эхэлж байгааг цохон тэмдэглэе.

Улсын Их Хурлын энэхүү эрхэм танхимд хувь хүний хэрүүл маргаан биш, улс орны хөгжил дэвшлийн төлөөх бодлогын мэтгэлцээн өрнөж, хувийн явцуу эрх ашиг биш, улс орны язгуур эрх ашгийн төлөөх бодлогын хэлэлцүүлэг өрнөдөг байх учиртай. Үүнийг ч ард түмэн Та бүхнээс хатуу шаардах болно.

66

Улсын Их Хурлын гишүүний бүрэн эрх, албан тушаалын уг сурвалж нь ард түмнээс эхтэй гэдгийг Та бүхэн ямагт санаж яваарай.

Парламент бол ард түмний хураангуй Та бүхэн бол ард түмний төлөөлөл, төр, засаг, түмэн олныг холбох гүүр юм шүү. "Хүн нэрээ, тогос өдөө" гэж ардын сайхан үг байдаг. Улсын Их Хурлын гишүүн, төрийн түшээ гэсэн энэхүү эрхэм хүндтэй нэр хүндийг Та бүхэн нэр төртэй, өндөрт өргөн, хариуцлагатай авч явахыг хүсье.

Өнгөрсөн дөрвөн жилийн хугацаанд хүн төрөлхтөн, дэлхий нийтээрээ цар тахал, геополитикийн зөрчил, мөргөлдөөн гээд амаргүй цаг үеийг бид хамтдаа туулж монголчууд биднээс үл хамаарах хүндрэл, бэрхшээлүүд улс орны эдийн засаг, ард түмний амьдрал ахуйд хүндээр тусаж ирлээ. Хэдийгээр нөхцөл байдал амаргүй байсан ч гэсэн манай төр, засаг, ард түмэн, баялаг бүтээгчидтэйгээ хамтран энэхүү хүнд үеийг хохирол багатай даван туулж, энэ оны эхний улирлын байдлаар улсынхаа эдийн засгийг 7.8 хувиар өсгөж чадлаа. Шинээр бүрдэж буй Улсын Их Хурал, Засгийн газар энэхүү эдийн засгийн

өсөлтийг улам баталгаажуулан, үр шимийг нь өрх бүрт хүргэж, монгол хүн бүрийн аж амьдралд бодит үр өгөөжөө өгсөн эдийн засгийн бодлогыг нэн тэргүүнд хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Монгол хүн эх орон, газар нутагтаа эзэн байж, байгалийн баялгийнхаа үр шимийг адил тэгш хүртэх учиртай. Монгол хүн, монголын ард түмэн хэзээ ч эх орон, байгалийн баялгаа бусдад алдах ёсгүй. Эх орондоо эзэн байна гэдэг бол байгалийн баялагтаа эзэн байна гэсэн үг. Баялагтаа эзэн монголын төлөө төр засаг, түмэн олноороо бид хамтран ажиллах учиртай.

66

Монгол Улсын Их Хурал Үндсэн хуулиас эхтэй Үндэсний баялгийн сангийн тухай хуулийг баталж чадсан нь байгалийн баялгаа төр, ард түмнийхээ мэдэлд байлгаж, үр шимийг нь иргэн бүр тэгш хүртэх эрх зүйн шинэчлэл, тогтолцооны өөрчлөлтийн эхлэл боллоо.

Энэхүү Баялгийн сангийн үр өгөөжийг нэн тэргүүнд ард иргэдийнхээ боловсрол, эрүүл мэнд, орон байрыг шийдэх, үндэсний үйлдвэрлэлийг дэмжихэд чиглүүлэх учиртай. Энэ нь харьцангуй залуу ард иргэдтэй манай улсын хувьд ирээдүй хойч үедээ оруулж буй үнэт өв, өвлүүлэн үлдээх бодит хөрөнгө оруулалт болох юм.

Өнгөрсөн 100 жил монголчууд бидний хувьд улс орныхоо тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдлыг бататган бэхжүүлж, дэлхий дахинаа хүлээн зөвшөөрөгдөж, орчин цагийн ардчилсан Монгол Улсыг цогцлоон байгуулсан "Тусгаар тогтнол, хөгжил дэвшил"-ийн аугаа зуун байсан. Харин энэ зуун бол монголчууд бидний хувьд ардчилсан төр улсаа улам хөгжүүлж, "Их бүтээн байгуулалт, эдийн засгийн аюулгүй байдлаа ханган бэхжүүлсэн зуун" байх учиртай.

Тиймээс Монгол Улсын Ерөнхийлөгч "100 жил-10 зорилт" хөгжлийн санаачилгыг дэвшүүлснийг бас Та бүхэн мэдэж байгаа. Энэ хүрээнд улс орны аюулгүй байдал, оршин тогтнохуйн үндэс болсон байгаль орчин, үндэсний үйлдвэрлэл, стратегийн ордууддаа онцгой анхаарч, хүнс, эрчим хүч, нефть, шатахуунаар дотоодын хэрэгцээг хангах аж үйлдвэржилтийн бодлогыг хэрэгжүүлж, худалдаа хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.

Нэн ялангуяа хүнд болон хөнгөн үйлдвэрийн цогцолборуудыг ашиглалтад оруулах, дэд бүтэц, төмөр зам, транзит тээвэр, хил боомтоо хөгжүүлэх зэрэг их бүтээн байгуулалтын томоохон төслүүдээ шуурхайлан ажиллах ёстой.

Мөн Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан "Хүнсний хувьсгал", "Тэрбум мод", "Эрүүл монгол хүн", "Цагаан алт" зэрэг өөр хоорондоо харилцан уялдаа холбоотой үндэсний хөтөлбөрүүд, Шинэ Хархорум хотыг сэргээн байгуулах их бүтээн байгуулалтын ажлыг шинэ Улсын Их Хурал, Засгийн газар бодит ажил хэрэг болгох ёстой юм.

66

Төрийн тэргүүн ард түмнийхээ нэрийн өмнөөс Та бүхний үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, шахаж, шаардаж, бодит үр дүн нэхэж ажиллах болно гэдгээ анхдугаар чуулганы энэ хүндэт индрээс сануулж байна.

Эрхэм нөхөд өө,

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч нийгэмд шударга ёс тогтоохын төлөө, хүн засагладаггүй, хууль засагладаг ардчилсан, шударга төрийг жинхэнэ утгаар нь байгуулахын төлөө хичээн зүтгэхээ ард түмэндээ хэлснийг Та бүхэн мэдэж байгаа.

Нийгэмд шударга ёсыг тогтоох нь Улсын Их Хурал, Засгийн газрын үндсэн чиглэл, ард иргэдийн итгэл найдвар, Та бүхний хүлээх үүрэг, даалгавар байх учиртай. Нийгэмд шударга ёс тогтоох үндсэн суурь нь хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө тэгш байж, хууль ёс хүн бүрд тэгш үйлчлэх явдал юм.

Төрд зүтгэж буй хэн боловч төгс сайн мэдлэггүй ч, төгөлдөр сайн ёс суртахуунтай байх ёстой. Ард түмний төлөөлөл болсон Та бүхэн ёс зүйн дээд манлайлыг ямагт үзүүлж байх ёстой.

Ард иргэдийнхээ халуун итгэл, их хүлээлт дунд парламентын гишүүнээр сонгогдсон Та бүхэн хүний ёсыг огоорон, ёс зүйн алдаа гаргаж, өргөсөн тангаргаасаа няцвал ард иргэдээсээ уучлалт гуйн, нэн даруй өөрийн хүсэлтээр чөлөөлөгдөх ёстойг анхааруулж байна.

"Төр төмбөгөр, ёс ёмбогор" гэж манай ардын сайхан үг байдаг. Төрийн сүлд, ард түмэндээ өргөсөн тангаргаа зөрчсөн хэн боловч ард түмний төлөөлөл болон энэхүү эрхэм хүндтэй танхимд суух учиргүй шүү.

Иймд энэ удаагийн Улсын Их Хурал ёс зүй, сахилга хариуцлагыг дээдлэн сахиж, ард түмний сонголтыг хүндэтгэн, парламентын нэр хүндийг өндөрт өргөж, аливаа ашиг сонирхол, гэмт хэрэг, хэрэг зөрчлөөс ангид байж, сонгогч олныхоо итгэл найдварыг дааж, нэр төртэй ажиллахыг Төрийн тэргүүн онцгойлон сануулж байна. Хууль хяналтын байгууллагын удирдлагууд ч гэсэн хуульд захирагдан, бурууд нүд хурц байж, гэмгүй нэгнийг хэлмэгдүүлж болохгүй, гэмт хэрэгтэнд ял завшуулж болохгүй гэдгийг хатуу сануулан хэлье.

Та бүхэн өнөөдрөөс эхлэн ард түмний элчийн хувиар нийт иргэн, улсын ашиг сонирхол, Үндсэн хуульд захирагдан ажиллахаар эх орон, ард түмнийхээ өмнө тангараг өргөж байна. Монгол төрийн алтан соёмбот далбаанд тангараг өргөсөн энэ цаг мөчөөс эхлэн дараах зүйлсийг онцгой анхаарч, хүлцэн тэвчих учиртай.

Сонгуулийн үеийнх шиг намчирхан талцаж, хий хоосон улс төржиж, хийрхэлгүйгээр эвийг эрхэмлэн, зөвийг дэмжин, эвлэн нийлж эх орон, ард түмнийхээ төлөө итгэл дааж, сэтгэл гаргаж, хичээн зүтгэвэл зохилтой.

Иймд энэ удаагийн Улсын Их Хурал аливаа асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэхдээ монгол төрийн бодлогын залгамж чанарыг сайтар хадгалан, ард түмнийхээ санал бодлыг сайтар судалж, шинжлэх ухаанчаар асуудалд ханддаг, хэлсэн үгэндээ эзэн болж, эв эе, эвлэрэл зохицлыг эрхэмлэн, бие биедээ хүндэтгэлтэй хандаж, уян хатан байж, уур уцаараар бус ухаан бодлоор асуудалд хандаж шийдвэр гаргаж байхыг онцгойлон анхаарах ёстой. Энэ бол өргөн олон түмний сонголтоос урган гарч байгаа ард түмний зүй ёсны бодит шаардлага юм.

Эрхэм хүндэт төрийн түшээд ээ,

Сүүлийн жилүүдэд Монгол Улсын гадаад харилцаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа өргөжин тэлж, өндөр, дээд түвшний харилцан айлчлалуудын давтамж нэмэгдэж, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын бүх гишүүн орон болох 192 улстай Монгол Улс дипломат харилцаа тогтоож, Монгол Улсын нэр хүнд олон улсын тавцанд өсөн бэхжиж, байр сууриа улам бататгасан түүхэн онцлогтой он жилүүд байлаа. Цаашид улс орны аюулгүй байдал, гадаад харилцааны асуудалд нэг бодлого, нэгдмэл байр суурьтай байх ёстой.

66

Аюулгүй байдал, гадаад харилцааг улс төржүүлж огт болохгүй. Улсын аюулгүй байдал, гадаад бодлого гэж байхаас Улсын Их Хурлын гишүүний бие даасан гадаад бодлого гэж огт байхгүй гэдгийг сануулья.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч үзэл санаа, үйл хэрэгтээ ямагт баримталж, цаг ямагт сэтгэлээ чилээдэг улс үндэстний оршин тогтнохуйн тулгуур гурван үнэт зүйл байдаг юм. Энэ бол улсын тусгаар тогтнол, улсын аюулгүй байдал, манай ард түмний эв нэгдэл юм.

Эрхэм төрийн түшээд Та бүхэн ч бас энэхүү гурван үнэт зүйлийг төрийн үйл хэргийг шийдэхдээ цаг ямагт санаж, эрхэмлэн дээдэлж, чандлан баримталж, нүдний цөцгий мэт хайрлан хамгаалах учиртай.

Монгол төрийн эрхэм түшээд Та бүхэн үндэсний язгуур эрх ашгийг дээдлэн сахиж, эзэн Чингис хааны билиг сургаалыг даган мөрдөж, ард түмнийхээ эв нэгдлийг сахин бататгаж, халуун зуураа эе эвээ хичээн, эх орныхоо хөгжил дэвшил, улс монголынхоо ирээдүйн сайн сайхны төлөө хичээн зүтгэх ёстой.

Бид нэг монгол, нэг гэр бүл, нэг ард түмэн гэдгээ гүнээ ухамсарлаж, хүсэл зорилго, үнэт зүйлээрээ нэгдэн нийлж, хотол түмнээрээ сэтгэлээ төвшитгөн, итгэлээ бэхэлж, эвээ зангидан, өөдрөг тэмүүлэл, өрнүүн зүтгэлээр эх орноо хамтдаа хөгжүүлцгээе.

Төр түвшин, шашин тунгалаг, дэлхий амгалан байх болтугай. Мөнх тэнгэрийн хүчин дор Монгол Улс мандан бадрах болтугай.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮДИЙН БҮРЭН ЭРХИЙГ ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРӨВ

Улсын Их Хурлын шинээр сонгогдсон 126 гишүүн нэг бүрчлэн тангараг өргөж, тангаргийн бичигт гарын үсэг зурснаар бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж эхэллээ.

"Монгол Улсын Их Хурлын гишүүдийн бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх тухай" Улсын Их Хурлын 01 тоот тогтоолыг батлав

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮНИЙ ТАНГАРАГ

Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн би ард түмнийхээ элчийн хувьд нийт иргэн, улсын ашиг сонирхлыг эрхэмлэн, төрт ёс, түүх, соёлынхоо уламжлалыг хүндэтгэж, Монгол Улсын Үндсэн хуулийг дээдлэн сахиж, авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байж, гишүүний үүргээ чин шударгаар биелүүлэхээ тангараглая.

Миний бие энэ тангаргаасаа няцвал хуулийн хариуцлага хүлээнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 07 сарын 02 өдөр

Дугаар 01

Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮДИЙН БҮРЭН ЭРХИЙГ ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРӨХ ТУХАЙ

2024 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдөр явуулсан Монгол Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуулийн дүн, Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин гуравдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.2 дахь хэсэг, 7 дугаар зүйлийн 7.4 дэх хэсэг, 16 дугаар зүйлийн 16.3.1 дэх заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Их Хурлын гишүүнээр сонгогдсон дараах нэр бүхий гишүүний бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрсүгэй:

- 1/Жуковын Алдаржавхлан
- 2/Оюунсайханы Алтангэрэл
- 3/Норовын Алтанхуяг
- 4/Наранцэцэгийн Алтаншагай
- 5/Дашзэгвийн Амарбаясгалан
- 6/Сайнбуянгийн Амарсайхан
- 7/Очирбатын Амгаланбаатар
- 8/Чинбаатарын Анар
- 9/Аюушийн Ариунзаяа
- 10/Тилеуханы Аубакир
- 11/Хүрэлбаатарын Баасанжаргал
- 12/Цэндийн Баатархүү
- 13/Мягмарсүрэнгийн Бадамсүрэн
- 14/Энхтайваны Бат-Амгалан
- 15/Батын Батбаатар
- 16/Далайн Батбаяр
- 17/Ринчиндоржийн Батболд
- 18/Жигжидийн Батжаргал
- 19/Дамбын Батлут
- 20/Отгоншарын Батнайрамдал
- 21/Жамбын Батсуурь
- 22/Нацагдоржийн Батсүмбэрэл
- 23/Халтмаагийн Баттулга
- 24/Батмөнхийн Батцэцэг
- 25/Пүрэвийн Батчимэг
- 26/Энхбаярын Батшугар
- 27/Бат-Өлзийн Бат-Эрдэнэ
- 28/Жадамбын Бат-Эрдэнэ
- 29/Баярмагнайн Баярбаатар
- 30/Жудагийн Баярмаа
- 31/Жадамбаагийн Баясгалан
- 32/Буланы Бейсен
- 33/Хөххүүгийн Болормаа
- 34/Энхбатын Болормаа
- 35/Хүрэлбаатарын Булгантуяа
- 36/Дуламын Бум-Очир
- 37/Шинэбаярын Бямбасүрэн
- 38/Сандагийн Бямбацогт
- 39/Жанчивын Галбадрах
- 40/Амгаланбаатарын Ганбаатар
- 41/Гомбын Ганбаатар
- 42/Жамбалын Ганбаатар
- 43/Сайнхүүгийн Ганбаатар
- 44/Дашдондогийн Ганбат
- 45/Пүрэвжавын Ганзориг
- 46/Даваасамбуугийн Ганмаа

- 47/Лувсаннямын Гантөмөр
- 48/Хассуурийн Ганхуяг
- 49/Мөнгөнцогийн Ганхүлэг
- 50/Цэрэнпилийн Даваасүрэн
- 51/Гонгорын Дамдинням
- 52/Тогмидын Доржханд
- 53/Борхүүгийн Дэлгэрсайхан
- 54/Болдын Жавхлан
- 55/Хажекберийн Жангабыл
- 56/Батбаярын Жаргалан
- 57/Дамдинсүрэнгийн Жаргалсайхан
- 58/Сонгобайн Замира
- 59/Батжаргалын Заяабал
- 60/Жаргалсайханы Золжаргал
- 61/Сархадын Зулпхар
- 62/Цагаанхүүгийн Идэрбат
- 63/Чулуунбилэгийн Лодойсамбуу
- 64/Ганзоригийн Лувсанжамц
- 65/Сүрэнжавын Лүндэг
- 66/Мэндбаярын Мандхай
- 67/Лхагвын Мөнхбаатар
- 68/Цагаанхүүгийн Мөнхбат
- 69/Лувсанбямбаагийн Мөнхбаясгалан
- 70/Тогтмолын Мөнхсайхан
- 71/Баатаржавын Мөнхсоёл
- 72/Пүрэвбаатарын Мөнхтулга
- 73/Цэндсүрэнгийн Мөнхтуяа
- 74/Загджавын Мэндсайхан
- 75/Бадрахын Найдалаа
- 76/Нанзадын Наранбаатар
- 77/Пүрэвсүрэнгийн Наранбаяр
- 78/Мөнхтөрийн Нарантуяа-Нара
- 79/Чинбатын Номин
- 80/Одсүрэнгийн Номинчимэг
- 81/Нямтайширын Номтойбаяр
- 82/Эрдэнэбилэгийн Одбаяр
- 83/Салдангийн Одонтуяа
- 84/Ухнаагийн Отгонбаяр
- 85/Ганбатын Очирбат
- 86/Лувсаннамсрайн Оюун-Эрдэнэ
- 87/Бадамдоржийн Пунсалмаа
- 88/Даваахүүгийн Пүрэвдаваа
- 89/Бөхчулууны Пүрэвдорж
- 90/Дүгэрийн Рэгдэл
- 91/Пүрэвжавын Сайнзориг
- 92/Цэндийн Сандаг-Очир

- 93/Отгоны Саранчулуун
- 94/Мягмардашийн Сарнай
- 95/Лхагвасүрэнгийн Соронзонболд
- 96/Ренчинбямбын Сэддорж
- 97/Цэвэгдоржийн Туваан
- 98/Буяагийн Тулга
- 99/Банзрагчийн Түвшин
- 100/Хишигдэмбэрэлийн Тэмүүжин
- 101/Ганзоригийн Тэмүүлэн
- 102/Агваанлуvsангийн Ундраа
- 103/Чинбатын Ундрaм
- 104/Ням-Осорын Учрал
- 105/Болдын Уянга
- 106/Гончигдоржийн Уянгахишиг
- 107/Доржсүрэнгийн Үүрийнтуяа
- 108/Ганбатын Хосбаяр
- 109/Бадарчийн Хэрлэн
- 110/Даваагийн Цогтбаатар
- 111/Дамдины Цогтбаатар
- 112/Одонгийн Цогтгэрэл
- 113/Саруулсайханы Цэнгүүн
- 114/Жигжидсүрэнгийн Чинбүрэн
- 115/Баттогтохын Чойжилсүрэн
- 116/Өлзийхүүгийн Шижир
- 117/Лувсанцэрэнгийн Энх-Амгалан
- 118/Баттөмөрийн Энхбаяр
- 119/Жадамбын Энхбаяр
- 120/Лутаагийн Энхнасан
- 121/Доржзовдын Энхтуяа
- 122/Дашцэрэнгийн Энхтүвшин
- 123/Мөнхчулууны Энхцэцэг
- 124/Сүхбаатарын Эрдэнэбат
- 125/Сүхбаатарын Эрдэнэболд
- 126/Равжихын Эрдэнэбүрэн

2. Энэ тогтоолыг 2024 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

ХУРАЛДААН ДАРГАЛАГЧ

Д.РЭГДЭЛ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫГ СОНГОЛОО

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд заасны дагуу сонгуулийн дүнгээр олонх болсон Монгол Ардын намаас Улсын Их Хурлын даргад нэр дэвшүүлэв. Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Мөнхбаатар Монгол Ардын Намын Удирдах зөвлөлийн тогтоолыг танилцуулж, Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хууль, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн холбогдох заалтыг үндэслэн Улсын Их Хурлын гишүүн Дашзэвгийн Амарбаясгаланг Монгол Улсын Их Хурлын даргад нэр дэвшүүлсэн юм.

Улсын Их Хурлын даргад нэр дэвшигчийг дэмжих, эсэх асуудлаар санал хураалт явуулахад Улсын Их Хурлын чуулганы Анхдугаар хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх гар өргөн дэмжсэнээр "Улсын Их Хурлын даргыг сонгох тухай" Улсын Их Хурлын 02 тоот тогтоол батлагдлаа.

Шинээр сонгогдсон Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгалан Улсын Их Хурлын тамгыг хамгийн ахмад гишүүн Д.Рэгдэлээс гардан авав.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 07 сарын 02 өдөр

Дугаар 02

Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫГ СОНГОХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйл, 16 дугаар зүйлийн 16.3.2 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.3 дахь хэсэг, санал хураалтын дүнг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Монгол Улсын Их Хурлын даргаар Улсын Их Хурлын гишүүн Дашзэгвийн Амарбаясгаланг сонгосугай.

2.Энэ тогтоолыг 2024 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

ХУРАЛДААН ДАРГАЛАГЧ

Д.РЭГДЭЛ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДАШЗЭГВИЙН АМАРБАЯСГАЛАНГИЙН АНХДУГААР ЧУУЛГАН ДЭЭР ХЭЛСЭН ҮГ

Эрхэм хүндэт Монгол Улсын Ерөнхийлөгч,
Монгол Улсын Ерөнхий сайд,
Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Үндсэн хуульд 2023 онд орсон өөрчлөлтийн дагуу Улсын Их Хурлын ес дэх удаагийн сонгууль амжилттай явагдаж, шинэ гишүүд сонгогдлоо.

Шинэ Улсын Их Хурал нь мажоритар тогтолцоогоор 78, хувь тэнцүүлсэн аргаар 48 гишүүн сонгогдон бүрэлдэж байгаа нь манай улсын парламентат ёсыг бэхжүүлсэн, улс төрийн шинэ соёлыг нэвтрүүлсэн түүхэн үйл явдал болж байна. Өнөөдөр Улсын Их Хуралд улс төрийн таван нам, эвсэл суудал авч, мэргэжлийн хуульч, эдийн засагч, инженер, багш, эрдэмтэд зэрэг нийгмийн олон бүлгийн төлөөллөөс бүрдэж чадлаа.

Ардчилсан парламентад тавигдах суурь шалгуур болох ард түмний төлөөллийг хангах чадвар эрс нэмэгдсэн. Ийнхүү төрийн бодлого боловсруулах, хууль тогтооход Улсын Их Хурлын үйл ажиллагаанд улс төрийн намуудын оролцоог өргөжүүлэх, үнэмлэхүй олонхын засаглалаас зөвшилцлийн улс төрд шилжих чухал алхам боллоо.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах, хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.” гэж заасан. Иймд улс төрийн намууд Улсын Их Хуралд суудалтай эсэхээс үл хамааран эх орныхоо хөгжлийн бодлогын талаар үнэ цэнтэй санал, санаачилга дэвшүүлдэг, түүнийг нь эрх баригч болон сөрөг хүчнүүд хүндэтгэдэг, улмаар үндэсний зөвшилцлийг бий болгож, бодлогын тогтвортой байдлыг хангадаг байх нь чухал юм.

Бид хэрүүл маргааны улс төрөөс мэтгэлцээний соёл, зөвшилцөл, хөгжлийн бодлогын улс төрд шилжиж байна. Энэ зөвшилцлийн хүрээнд эрчим хүч, хөдөөгийн хөгжил, шинэ хоршоо, эрүүл мэнд, нийгмийн салбар, Улаанбаатар хотын хөгжил, иргэний нийгмийг бэхжүүлэх, эдийн засгийн өсөлтийн үр өгөөжийг иргэн бүрд хүртээх зэрэг улс орны амьдралын амин чухал салбаруудад цогц реформ, шинэчлэл хийх хариуцлагатай үүрэг Та бидэнд ногдож байна.

66

Улсын Их Хурлын даргын хувьд Улсын Их Хуралд суудалтай улс төрийн намуудын үзэл баримтлал, суудлын тооноос үл хамаарч эв нэгдлийг хангаж, эн тэргүүнд эх орон, ард түмнийхээ язгуур эрх ашгийг дээдэлж, Үндсэн хуулийг сахин ажиллана.

Хүний эрхийг хангах, хамгаалах явдал нь төрийн үндсэн чиг үүрэг мөн бөгөөд парламентын анхаарлын төвд байх болно. Тийм ч учраас Монгол Улс хүний эрхийн олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын хүний эрхийн механизм дахь Улсын Их Хурлын оролцоог нэмэгдүүлэх, жендэрийн эрх тэгш байдал, тогтвортой хөгжлийг хангах зэрэг хүний эрх, эрх чөлөөний асуудлыг шинээр байгуулагдаж байгаа Улсын Их Хурал онцгой анхаарч ажиллана.

Энэ удаагийн Улсын Их Хурал дахь тусгай хэрэгцээт иргэд болон эмэгтэйчүүдийн төлөөлөл 25 хувь буюу олон улсын дундажийг давж байгаа нь хууль тогтоомж, бодлогын бичиг баримтууд дахь хүний эрх, эрх чөлөөний хамгааллын түвшинд томоохон ахиц дэвшлийг бий болгох нэг хөшүүрэг болно гэж үзэж байна.

Төрийн үйл ажиллагаа иргэдэд ойлгомжтой, илүү тодорхой, тогтвортой байх учиртай. Иймд Улсын Их Хурал олон нийтэд нээлттэй ажиллаж, үйл ажиллагаагаа ил тод явуулна. Тухайлбал, Улсын Их Хурлын нэгдсэн хуралдааны тэмдэглэл, санал хураалтын үр дүнг олон нийтэд тогтмол мэдээлж, хууль тогтоомж батлах явц дахь иргэний нийгмийн төлөөллийн оролцоог нэмэгдүүлнэ. Түүнчлэн сэтгүүлч, хэвлэл мэдээллийн байгууллага Улсын Их Хурлын үйл ажиллагааг сурвалжлах нөхцөл, боломжийг дээшлүүлж шаардлагатай дэмжлэгийг үзүүлж ажиллана.

Залуучууд, өсвөр насныхны дунд парламентат ёс, Монгол Улсын төрийн тогтолцоо, ардчилсан үнэт зүйлс болон улс төрийн мэдлэгийг ахиулж, Үндсэн хуульд заасан улс төрийн эрхээ бодитой эдлэх, эргэцүүлэн тунгааж шийдвэр гаргахад туслах хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж ажиллана.

Иргэдийн мэдэх эрх, үнэн бодит мэдээлэл авах нөхцөлийг сайжруулахад нийгмийн бүх бүлгийн төлөөлөл болсон Улсын Их Хурлын гишүүд Та бүхэн идэвх санаачилгатай, илүү манлайлалтай ажиллана гэдэгт итгэж байна.

Улсын Их Хурал бол иргэдийн хүсэл зоригийг илэрхийлэгч, Монгол Улсын төрийн эрх барих дээд байгууллага болохын хувьд гүйцэтгэх засаглалд шаардлага тавьж хариуцлага асуух эрхтэй Үндсэн хуулийн байгууллага мөн. Иймд Улсын Их Хурлын гишүүд Та бид өөрсдөө ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байж, ёс зүйн манлайлал үзүүлэх учиртай.

Энэ бол парламентын ардчилалд итгэх гол нөхцөл. Нөгөө талаас төрийн аюулгүй байдлыг хангах шат дараалсан арга хэмжээг авч, иргэдийн төрдөө итгэх итгэлийг сэргээсэн шинэ цагийн парламентыг бид цогцлоох үүрэгтэй.

Тиймээс Улсын Их Хурлын гишүүний ёс зүйн дүрэм болон хөрөнгө орлогын мэдүүлгийг илүү боловсронгуй болгож, авлигын эсрэг хатуу тэмцэл өрнүүлж, хууль тогтоомжийг илүү сайжруулах, Улсын Их Хурлын гишүүдийн үүрэг, хариуцлага, ажлын үр дүнг олон нийтэд нээлттэй, илүү ойлгомжтой болгоход анхаарч ажиллах болно.

66

Энэ удаагийн Улсын Их Хурал бүсчилсэн хөгжлийн бодлогыг бодит үр дүнд хүргэж, хот хөдөөгийн ялгааг арилгаж, амьдралын тэгш гарааны боломжтой байх, эх орондоо элбэг хангалуун амьдрах нөхцөл, боломжийг бүрдүүлэх томоохон өөрчлөлт, шинэчлэлтийг эхлүүлэх хууль тогтоомжийг батлан ажиллана.

Хувийн болон бүлгийн ашиг сонирхлоос ангид байж, төр, улсынхаа эрх ашгийг дээдлэн нийт монголчуудынхаа ирээдүйдээ итгэх итгэлийг төрүүлсэн шинэ үеийн парламентат ёсыг төлөвшүүлэх нэр төртэй үүрэг, зорилт Та бидний өмнө тавигдаж байна.

Шинэ цагийн парламентат ёс, улс төрийн шинэ соёл өнөөдрөөс эхэлж байна. Эрхэм гишүүд Та бүхнийхээ эх орноо хөгжүүлэх хүсэл зориг, хичээл зүтгэл бүхэн сэтгэлчлэн бүтэхийн өлзийтэй ерөөлийг дэвшүүлье.

Монгол төрийн алтан соёмбот далбаа үүрд мөнхөд мандан бадартугай.

Та бүхэнд баярлалаа.

2024.07.09 Монгол Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгалан Монгол Улсад төрийн айлчлал хийж буй Бутаны Хаант Улсын Цог Жавхлант Хаан Жигмэ Гэсэр Намжил Ванчукт бараалхлаа. Монгол, Бутаны бүх талын харилцаа, хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх, түүний эрх зүйн орчныг бүрдүүлэхэд хууль тогтоох байгууллагын харилцаа холбоо чухал ач холбогдолтойг талууд тэмдэглэж, хоёр улсын парламент хоорондын ажил хэрэгч уулзалт, ойр дотно хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэх нь уламжлалт харилцааг бэхжүүлэх нэгэн үндэс суурь болно гэдгийг харилцан нотлов.

2024.07.09 Монгол Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгалан "Go Mongolia" уриан дор зохион байгуулагдсан Монголын Эдийн засгийн 14 дэх форумын хоёр дахь өдрийн хуралдааныг нээж үг хэллээ. Тэрбээр хэлсэн үгэндээ, Монголын парламентын мэргэжлийн байдал, нөөц чадамж болон эдийн засгийн олон салбарыг төлөөлөх чадвар эрс дээшилж, нийгэмд ихээхэн хүлээлт үүсгэж буйг онцлоод, бизнесийн салбарынхныг төрөөс аливаа дарамт шахалтгүй, хөрөнгө оруулагчид болон хамтран ажиллагсадтайгаа байгуулсан гэрээ хэлцэл нь биелдэг, асуудлаа шударга шүүхээр түргэн шуурхай шийдвэрлүүлж чаддаг байх хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх ёстой гэсэн юм. Шинээр байгуулагдсан Улсын Их Хуралтай мэргэжлийн холбоод, бизнесийн төлөөлөл, эрдэмтэн судлаачид тулгамдсан асуудлуудаа нээлттэйгээр дэвшүүлж, хууль, эрх зүйн орчныг шинэчлэн сайжруулахад бүх талаар хамтран ажиллахыг тэрбээр уриалав.

I БҮЛЭГ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ХУУЛЬ ТОГТООХ
ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АНХДУГААР ЧУУЛГАНЫ НЭГДСЭН ТОЙМ

Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулган 2024 оны долдугаар сарын 02-ны өдрөөс долдугаар сарын 10-ны өдрийг дуустал ажлын долоон өдөр үргэлжилж, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.3 дахь хэсэгт заасан шинээр сонгогдсон гишүүдийг тангараг өргүүлж, бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх, Улсын Их Хурлын дарга, дэд дарга нарыг сонгох, нам, эвслийн бүлгүүд, Байнгын болон дэд хороодын бүрэлдэхүүнийг баталж, дарга нарыг сонгох, Ерөнхий сайдыг томилж, Засгийн газрын бүтэц, бүрэлдэхүүнийг батлах, сайд нарыг тангараг өргүүлэх зэрэг зэрэг асуудлуудын хүрээнд нийт 23 асуудал хэлэлцэж, зохих шийдвэрүүдийг гаргасан байна.

Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганаар бие даасан хоёр, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай долоо, хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хоёр, нийт 11 хууль, Улсын Их Хурлын 16 тогтоолыг хэлэлцэн баталжээ.

Баталсан

23 11 16

Хэлэлцсэн асуудал

Хууль

Улсын Их Хурлын тогтоол

Улсын Их Хурлаас 2024 оны тавдугаар сарын 16-ны өдөр баталсан Монгол Улсын Их Хурлын тухай болон Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулиуд Анхдугаар чуулганы хуралдаан эхэлсэн 2024 оны долдугаар сарын 02-ны өдрөөс хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж эхэллээ.

УЛСЫН ИХ ХУРАЛ ДАХЬ НАМЫН БҮЛГҮҮД БАЙГУУЛАГДЛАА

Улсын Их Хурлын сонгуулийн дүнгээр нэг нам, эвслээс албан ёсоор нэр дэвшиж 10 ба түүнээс дээш гишүүн сонгогдсон бол уг гишүүд нийлж нам, эвслийн бүлэг байгуулж болно гэж Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд заасан. Мөн нам, эвслийн гишүүд бүлэг байгуулсан тухай шийдвэр, бүлгийн гишүүдийн нэрсийн жагсаалтыг бүлгийн дарга Улсын Их Хурлын даргад бичгээр ирүүлэхээр Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд тодорхой тусгасан байдаг. Үүний дагуу Улсын Их Хурал дахь МАН-ын болон АН-ын бүлгүүд байгуулагдсан тухай шийдвэр, бүлгийн гишүүдийн нэрсийн жагсаалтыг Улсын Их Хурлын даргад бичгээр ирүүлснийг Анхдугаар чуулганы 2024 оны долдугаар сарын 05-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанд уншиж танилцуулав.

Улсын Их Хурал дахь МАН-ын бүлэг даргаараа Улсын Их Хурлын гишүүн Лхагвын Мөнхбаатарыг, АН-ын бүлэг даргаараа Улсын Их Хурлын гишүүн Одонгийн Цогтгэрэлийг сонгосныг Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгалан Анхдугаар чуулганы индрээс уншиж танилцууллаа.

Ингэснээр Улсын Их Хурал дахь МАН-ын болон АН-ын бүлгүүдийн эрх, үүрэг хэрэгжиж эхлэв.

ДЭД ДАРГА НАРЫГ СОНГОЛОО

Улсын Их Хурал дахь МАН-ын болон АН-ын бүлгүүдээс Улсын Их Хурлын гишүүн Х.Булгантуяа, Б.Пүрэвдорж нарыг Улсын Их Хурлын дэд даргад нэр дэвшүүлж буй саналыг бүлгийн дарга нар Анхдугаар чуулганы нэгдсэн хуралдаанд хуулийн дагуу танилцуулсан юм.

Улсын Их Хурлын дэд даргаар сонгох тухай намын бүлгүүдийн саналыг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэж, санал хураалтыг гар өргөж явуулахад хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх нэр дэвшигчдийг дэмжсэн тул "Улсын Их Хурлын дэд дарга нарыг сонгох тухай" Улсын Их Хурлын тогтоолыг батлагдсанд тооцлоо.

БАЙНГЫН БОЛОН ДЭД ХОРООДЫГ БАЙГУУЛАВ

Улсын Их Хурал 11 Байнгын хороотой ажиллахаар Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд заасан. Хуулийн дагуу Анхдугаар чуулганаар Байнгын хороодыг байгууллаа.

- Аж үйлдвэржилтийн бодлогын (АҮББХ);
- Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын (АБГББХ);
- Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн (БОХХААБХ);
- Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын (БСШУСБХ);
- Ёс зүй, дэгийн (ЁЗДБХ);
- Инновац, цахим бодлогын (ИЦББХ);
- Нийгмийн бодлогын (НББХ);
- Төрийн байгуулалтын (ТББХ);
- Төсвийн (ТБХ);
- Хууль зүйн (ХЗБХ);
- Эдийн засгийн (ЭЗБХ).

Улсын Их Хурлын Байнгын хороод 25 хүртэл гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх, Улсын Их Хурлын гишүүн нэгэн зэрэг хоёроос илүүгүй Байнгын хороонд харьяалагдан ажиллахаар хуульд заасан байдаг. Иймд Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганы 2024 оны долдугаар сарын 05-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар Байнгын хороодын бүрэлдэхүүнийг батлав.

Мөн Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганы 2024 оны долдугаар сарын 09, 10-ний өдрүүдийн нэгдсэн хуралдаанаар Байнгын хороодын дарга нарыг сонголоо.

АҮББХ-ны даргаар Улсын
Их Хурлын гишүүн
С.Ганбаатар

АБГББХ-ны даргаар
Улсын Их Хурлын гишүүн
Г.Тэмүүлэн

Улсын Их
Хурлын гишүүн
Б.Бейсен

БСШУСБХ-ны даргаар
Улсын Их Хурлын гишүүн
Ч.Ундрам

ЁЗДБХ-ны даргаар Улсын
Их Хурлын гишүүн
Б.Баярбаатар

ИЦББХ-ны даргаар
Улсын Их Хурлын гишүүн
Ж.Золжаргал

НББХ-ны даргаар Улсын
Их Хурлын гишүүн
Л.Энхнасан

ТББХ-ны даргаар Улсын
Их Хурлын гишүүн
Ж.Бат-Эрдэнэ

ТБХ-ны даргаар Улсын
Их Хурлын гишүүн
Ц.Даваасүрэн

ХЗБХ-ны даргаар Улсын
Их Хурлын гишүүн
Д.Цогтбаатар

ЭЗБХ-ны даргаар Улсын
Их Хурлын гишүүн
Р.Сэддорж

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд Байнгын хорооны харьяанд түүний эрхлэх асуудлын тодорхой хэсгийг дагнан хариуцах үүрэг бүхий дэд хороо байгуулахаар зааж, АБГБХ-нд Тусгай хяналтын, ТББХ-нд Улсын Их Хурлын гишүүний халдашгүй байдлын, ТБХ-нд Төсвийн зарлагын хяналтын, ХЗБХ-нд Хүний эрхийн, ЭЗБХ-нд Тогтвортой хөгжлийн зорилгын дэд хороод ажиллахаар тогтоосон.

Хуулийн дагуу дэд хороодыг байгуулах асуудлыг Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганы 2024 оны долдугаар сарын 10-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэв.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮНИЙ ХАЛДАШГҮЙ БАЙДЛЫН ДЭД ХОРОО

Норовын
АлтанхуягХалтмаагийн
БаттулгаЖадамбын
Бат-ЭрдэнэСандагийн
БямбаогтЛувсанжамын
ГантөмөрЦэрэнпилгийн
ДаваасүрэнБаттогтохын
ЧойжилсүрэнЛувсанжирэнгийн
Энх-АмгаланЖадамбын
Энхбаяр

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

ТӨСВИЙН ЗАРЛАГЫН ХЯНАЛТЫН ДЭД ХОРОО

Далайн
БатбаярРинчиндоржийн
БатболдЖигжидийн
БатжаргалДамбын
БатлутХүрэлбаатарын
БулгантуяаПүрэвжавын
ГанзоригБатжаргалын
ЗаяабалГонгорын
ДамдиннямЗагзжавын
МэндсайханДаваавхүүгийн
ПүрэвдавааБанхаргачийн
ТүвшинДаваагийн
Цогтбаатар

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ДЭД ХОРОО

Хуралбаатарын
Баасанжаргал

Бат-Влзийн
Бат-Эрдэнэ

Мөнхтөрийн
Нарантуяа-Нара

Одсүрэнгийн
Номинчимэг

Пүрэвжавын
Сайнзориг

Цэндийн
Сандаг-Очир

Хишигдамбалын
Тэмүүжин

Гончигдоржийн
Уянгахишиг

Даваагийн
Цогтбаатар

Сүхбаатарын
Эрдэнэболд

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛГЫН ДЭД ХОРОО

Мэгмарсүрэнгийн
Бадамсүрэн

Отгоншарын
Батнайрамдал

Пүрэвийн
Батчимэг

Энхбаярын
Батшугар

Батбаярын
Жаргалан

Мэндбаярын
Мандхай

Баатаржавын
Мөнхсойл

Лхагвасүрэнгийн
Соронзонболд

Агваанлуvsангийн
Ундраа

Мөнхчулууны
Энхцэцэг

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫГ ТОМИЛОО

Үндсэн хууль болон холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Ухнаагийн Хүрэлсүх Улсын Их Хуралд Монгол Улсын Ерөнхий сайдаар Лувсаннамсрайн Оюун-Эрдэнийг томилох саналыг 2024 оны долдугаар сарын 05-ны өдөр оруулсан юм. Уг саналыг Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганаар мөн өдөр хэлэлцэж, хуралдаанд оролцсон 104 гишүүний 103 нь гар өргөн дэмжив. Ингэснээр “Монгол Улсын Ерөнхий сайдыг томилох тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолыг баталсанд тооцож, Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгалан тогтоолын эцсийн найруулгыг уншиж сонсголоо.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2024 оны 07 сарын 05 өдөр

Дугаар 05

Төрийн ордон, Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДЫГ ТОМИЛОХ ТУХАЙ

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 6 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.3.6 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлийн 24.1, 24.3 дахь хэсэг, санал хураалтын дүнг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Ерөнхий сайдаар Лувсаннамсрайн Оюун-Эрдэнийг томилсугай.
2. Энэ тогтоолыг 2024 оны 07 дугаар сарын 05-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН БҮТЭЦ, БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙГ БАТЛАВ

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Гучин есдүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт Засгийн газрын бүтэц, бүрэлдэхүүн, түүнд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Ерөнхий сайд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчтэй долоо хоногийн дотор зөвшилцөж өргөн мэдүүлэхээр заасан. Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ Засгийн газрын бүтцийн тухай, Засгийн газрын бүрэлдэхүүний тухай болон хамт өргөн мэдүүлсэн хууль, тогтоолын төслүүдийг 2024 оны долдугаар сарын 08-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлснийг Анхдугаар чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар 2024 оны долдугаар сарын 10-ны өдөр хэлэлцэн баталлаа.

Монгол Улсын Засгийн газар ерөнхий чиг үүргийн дөрөв, чиглэлийн 12, нийт 16 яамтай ажиллахаар болов.

Ерөнхий чиг үүргийн яамд

1. Эдийн засаг, хөгжлийн яам
2. Гадаад харилцааны яам
3. Сангийн яам
4. Хууль зүй, дотоод хэргийн яам;

Чиглэлийн яамд

5. Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн яам;
6. Соёл, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын яам;
7. Батлан хамгаалах яам;
8. Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам;
9. Боловсролын яам;
10. Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам;
11. Зам, тээврийн яам;
12. Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын яам;
13. Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам;
14. Цахим хөгжил, инновац, харилцаа холбооны яам;
15. Эрчим хүчний яам;
16. Эрүүл мэндийн яам.

Мөн Засгийн газар Ерөнхий сайд тэргүүтэй 23 сайдын бүрэлдэхүүнтэйгээр үйл ажиллагаа явуулахаар хуульчиллаа.

1. Монгол Улсын Ерөнхий сайд;
2. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Монгол Улсын Тэргүүн Шадар сайд бөгөөд Эдийн засаг, хөгжлийн сайд;
3. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Монгол Улсын Шадар сайд;
4. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Монгол Улсын Шадар сайд;
5. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга;
6. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Монгол Улсын сайд, Хяналт, үнэлгээний Үндэсний хорооны дарга;
7. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Монгол Улсын сайд, Боомтын сэргэлтийн Үндэсний хорооны дарга;
8. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Монгол Улсын сайд, 20 минутын хот Үндэсний хорооны дарга;
9. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Гадаад харилцааны сайд;
10. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Сангийн сайд;
11. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд;
12. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайд;
13. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Батлан хамгаалахын сайд;
14. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайд;
15. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Боловсролын сайд;
16. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд;
17. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Зам, тээврийн сайд;
18. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Соёл, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын сайд;
19. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын сайд;
20. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд;
21. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-
Цахим хөгжил, инновац, харилцаа холбооны сайд;
22. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Эрчим хүчний сайд;
23. Монгол Улсын Засгийн газрын гишүүн-Эрүүл мэндийн сайд.

САЙД НАРЫГ ТОМИЛОО

Засгийн газрын гишүүн-сайд нарыг Улсын Их Хурал, Ерөнхийлөгчид танилцуулснаар Монгол Улсын Ерөнхий сайд өөрөө томилж, чөлөөлж, огцруулахаар Үндсэн хуульд хуульчлан тогтоосон. Үүний дагуу Ерөнхий сайд Л.Оюун-Эрдэнэ Монгол Улсын Ерөнхийлөгчтэй зөвшилцсөний үндсэн дээр Засгийн газрын гишүүдийг томилох тухай асуудлыг Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганд танилцуулсан юм.

Бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Ерөнхий сайд парламентад суудал бүхий МАН, АН, ХҮН-тай хамтран Засгийн газраа бүрдүүлж, Тэргүүн Шадар сайд бөгөөд Эдийн засаг, хөгжлийн сайдаар Л.Гантөмөрийг, Монгол Улсын Шадар сайдаар С.Амарсайхан, Т.Доржханд нарыг, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргаар Н.Учралыг, Хяналт, үнэлгээний Үндэсний хорооны даргаар Э.Одбаярыг, Боомтын сэргэлтийн Үндэсний хорооны даргаар Б.Тулгыг, "20 минутын хот" Үндэсний хорооны даргаар Р.Эрдэнэбүрэнг, Гадаад харилцааны сайдаар Б.Батцэцэгийг, Сангийн сайдаар Б.Жавхланг, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдаар О.Алтангэрэлийг, Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайдаар Ц.Тувааныг, Батлан хамгаалахын сайдаар С.Бямбацогтыг, Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн сайдаар С.Одонтуяаг, Боловсролын сайдаар П.Наранбаяр, Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдаар Л.Энх-Амгаланг, Зам, тээврийн сайдаар Б.Дэлгэрсайханыг, Соёл, спорт, аялал жуулчлал, залуучуудын сайдаар Ч.Номинг, Хот байгуулалт, барилга, орон сууцжуулалтын сайдаар Ж.Батсуурийг, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдаар Ж.Энхбаярыг, Цахим хөгжил, инновац, харилцаа холбооны сайдаар Ц.Баатархүүг, Эрчим хүчний сайдаар Б.Чойжилсүрэнг, Эрүүл мэндийн сайдаар Т.Мөнхсайханыг тус тус томилж буйгаа Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганд танилцуулснаар Засгийн газар бүрдэв.

Шинээр томилогдсон Засгийн газрын гишүүд Улсын Их Хуралд тангараг өргөснөөр Монгол Улсын 33 дахь Ерөнхий сайдын тэргүүлэн ажиллах Хамтарсан Засгийн газрын бүрэн эрх хэрэгжиж эхэллээ.

МОНГОЛ УЛСЫН 33 ДАХЬ ЕРӨНХИЙ САЙДЫН ТЭРГҮҮЛЭН АЖИЛЛАХ

ХАМТАРСАН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ГИШҮҮД

УИХ-ын гишүүн,
Монгол Улсын Ерөнхий сайд
Л.Оюун-Эрдэнэ

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Монгол Улсын Тэргүүн шадар сайд бөгөөд
Эдийн засаг, хөгжлийн сайд
Л.Гантөмөр

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Монгол Улсын Шадар сайд

С.Амарсайхан

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Монгол Улсын Шадар сайд

Т.Доржханд

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Монгол Улсын сайд, 20 минутын хот
Үндэсний хорооны дарга

Р.Эрдэнэбүрэн

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Гадаад харилцааны сайд

Б.Батцэцэг

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Сангийн сайд

Б.Жавхлан

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Байгаль орчин, уур амьсгалын
өөрчлөлтийн сайд

С.Одонтуяа

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Боловсролын сайд

П.Наранбаяр

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Гэр бүл, хөдөлмөр,
нийгмийн хамгааллын сайд

Л.Энх-Амгалан

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Хүнс, хөдөө аж ахуй,
хөнгөн үйлдвэрийн сайд

Ж.Энхбаяр

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Цахим хөгжил, инновац,
харилцаа холбооны сайд

Ц.Баатархүү

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Эрчим хүчний сайд

Б.Чойжилсүрэн

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын
Хэрэг эрхлэх газрын дарга

Н.Учрал

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Монгол Улсын сайд, Хяналт, үнэлгээний
Үндэсний хорооны дарга

Э.Одбаяр

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Монгол Улсын сайд, Боомтын сэргэлтийн
Үндэсний хорооны дарга

Б.Тулга

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд

О.Алтангэрэл

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Аж үйлдвэр, эрдэс баялгийн сайд

Ц.Туваан

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Батлан хамгаалахын сайд

С.Бямбацогт

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Соёл, спорт, аялал жуулчлал,
залуучуудын сайд

Ч.Номин

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Зам, тээврийн сайд

Б.Дэлгэрсайхан

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Хот байгуулалт, барилга,
орон сууцжуулалтын сайд

Ж.Батсуурь

УИХ-ын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн,
Эрүүл мэндийн сайд

Т.Мөнхсайхан

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЕРӨНХИЙ НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГЫГ ТОМИЛОВ

Улсын Их Хурлын дарга Д.Амарбаясгалан хуулийн дагуу Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг чөлөөлөх, томилох тухай саналыг хэлэлцүүлэн шийдвэрлүүлээ. Уг санал болон Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос гаргасан санал, дүгнэлтийг Анхдугаар чуулганы 2024 оны долдугаар сарын 09-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн юм. Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаар Барсүрэнгийн Баасандоржийг томилж, Дамдины Энхбатыг чөлөөлөх тухай дээрх асуудлыг нууц санал хураалтаар шийдвэрлэхэд Анхдугаар чуулганы нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн тул Улсын Их Хурлын тогтоол баталсанд тооцлоо.

II БҮЛЭГ

БАЙНГЫН ХОРООД

БАЙНГЫН ХОРООДЫН ХУРАЛДААН

Монгол Улсын Их Хурлын ес дэх удаагийн сонгуулийн Анхдугаар чуулганы хугацаанд Байнгын хороод нийт 16 удаа хуралдаж, 24 асуудлын хүрээнд нийт хууль болон Улсын Их Хурлын тогтоолын нийт 31 төсөл хэлэлцжээ. Байнгын хороодын хуралдаан нийт есөн цаг 17 минут үргэлжилж, хэлэлцэх эсэх талаарх нэг, анхны хэлэлцүүлгийн дөрөв, бусад асуудлаарх 14, холбогдох Байнгын хороонд хүргүүлсэн дөрөв, нийт 23 санал дүгнэлт, эцсийн хэлэлцүүлгийн нэг танилцуулга бэлтгэн, чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн шийдвэрлүүлжээ.

БАЙНГЫН ХОРООДЫН ХУРАЛДААН

16

удаа хуралдсан

24

хэлэлцсэн асуудал

31

хэлэлцсэн төсөл

9 ЦАГ 14 МИНУТ

байнгын хороодын
хуралдаан

1

хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийн
санал, дүгнэлт

4

анхны хэлэлцүүлгийн
санал, дүгнэлт

1

эцсийн хэлэлцүүлгийн
танилцуулга

14

бусад асуудлаарх

4

холбогдох Байнгын
хороонд хүргүүлсэн

23

санал дүгнэлт

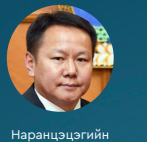
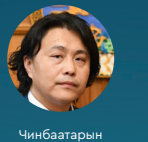
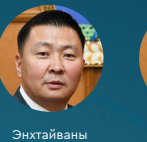
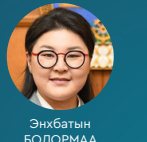
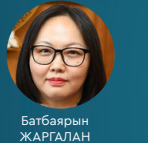
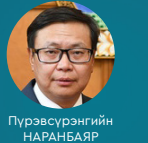
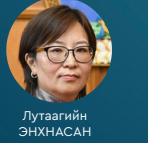
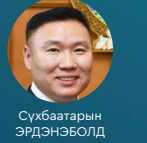
Нэг. АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ГАДААД БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Улсын Их Хурлын ес дэх удаагийн сонгуулийн Анхдугаар чуулганы хугацаанд Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хороо хоёр удаа хуралдаж, Байнгын хорооны даргад нэр дэвшүүлэх тухай, Тусгай хяналтын дэд хорооны бүрэлдэхүүний тухай гэсэн хоёр асуудлыг хэлэлцэж, нэг санал, дүгнэлт гарган нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлэв.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, ГАДААД БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Ганзоригийн ТЭМҮҮЛЭН БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА	Оюунсайханы АЛТАНГЭРЭЛ	Наранцэцэгийн АЛТАНШАГАЙ	Чинбаатарын АНАР	Энхтайваны БАТ-АМГАЛАН	Батын БАТБААТАР
Нацагдоржийн БАТСҮМБЭРЭЛ	Энхбатын БОЛОРМАА	Дашдондогийн ГАНБАТ	Борхүүгийн ДЭЛГЭРСАЙХАН	Хажекберийн ЖАНГАБЫЛ	
Батбаярын ЖАРГАЛАН	Нанзадын НАРАНБААТАР	Пүрэвсүрэнгийн НАРАНБАЯР	Нямтайширын НОМТОЙБАЯР	Пүрэвжавын САЙНЗОРИГ	
Ганбатын ХОСБАЯР	Дамдины ЦОГТБААТАР	Өлзийхүүгийн ШИЖИР	Баттөмөрийн ЭНХБАЯР	Жадамбын ЭНХБАЯР	
Лутаагийн ЭНХНАСАН	Сүхбаатарын ЭРДЭНЭБОЛД	Равжихын ЭРДЭНЭБҮРЭН			

24

ГИШҮҮНТЭЙ

Хоёр. АЖ ҮЙЛДВЭРЖИЛТИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганы хугацаанд Аж үйлдвэржилтийн бодлогын байнгын хороо нэг удаа хуралдаж, нэг асуудал хэлэлцэн, мөн тооны санал, дүгнэлт гаргаж чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлжээ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

АЖ ҮЙЛДВЭРЖИЛТИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Сайнхүүгийн ГАНБААТАР БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА	Мягмарсүрэнгийн БАДАМСҮРЭН	Далайн БАТБАЯР	Дамбын БАТЛУТ	Пүрэвжавын ГАНЗОРИГ
Цэрэнпилийн ДАВААСҮРЭН	Хажекберийн ЖАНГАБЫЛ	Жаргалсайханы ЗОЛЖАРГАЛ	Ганзоригийн ЛУВСАНЖАМЦ	
Лувсанбямбаагийн МӨНХБАЯСГАЛАН	Пүрэвбаатарын МӨНХТУЛГА	Ганбатын ОЧИРБАТ	Бадамдоржийн ПУНСАЛМАА	
Даваахүүгийн ПҮРЭВДАВАА	Буяагийн ТУЛГА	Доржсүрэнгийн ҮҮРИЙНТУЯА	Дашцэрэнгийн ЭНХТҮВШИН	
Доржовдын ЭНХТУЯА	Мөнхчулууны ЭНХЦЭЦЭГ			

19
ГИШҮҮНТЭЙ

Гурав. БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Анхдугаар чуулганы хугацаанд Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо нэг удаа хуралдаж, нэг асуудал хэлэлцэж, мөн тооны санал дүгнэлт гарган нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлсэн байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БАЙНГЫН ХОРОО

 Буланы БЕЙСЕН БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА	 Очирбатын АМГАЛАНБААТАР	 Тилеуханы ДУБАКИР	 Жигжидийн БАТЖАРГАЛ	 Пүрэвийн БАТЧИМЭГ
 Жадамбын БАТ-ЭРДЭНЭ	 Сайнхүүгийн ГАНБААТАР	 Гомбын ГАНБААТАР	 Мөнгөнцогийн ГАНХҮЛЭГ	
 Сонгобайгийн ЗАМИРА	 Цагаанхүүгийн ИДЭРБАТ	 Сүрэнжавын ЛҮНДЭГ	 Мэндбаярын МАНДХАЙ	
 Цагаанхүүгийн МӨНХБАТ	 Лувсанбамбаагийн МӨНХБАЯСГАЛАН	 Загзавын МЭНДСАЙХАН	 Нанзадын НАРАНБААТАР	
 Ухнаагийн ОТГОНБАЯР	 Ренчинбамбын СЭДДОРЖ	 Агваанлуvsангийн УНДРАА	 Болдын УЯНГА	

21
ГИШҮҮНТЭЙ

Дөрөв. БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганаар Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо нэг удаа хуралдаж, нэг асуудал хэлэлцэн, тухайн асуудлаар санал дүгнэлт гаргаж, чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн шийдвэрлүүлээ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ШИНЖЛЭХ УХААН, СПОРТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

ЧИНБАТЫН УНДРАМ
БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГАОЧИРБАТЫН
АМГАЛАНБААТАРОТГОНШАРЫН
БАТНАЙРАМДАЛБАТМӨНХИЙН
БАТЦЭЦЭГДУЛАМЫН
БУМ-ОЧИРШИНЭБАЯРЫН
БЯМБАСҮРЭНЖАНЧИВЫН
ГАЛБАДРАХАМГАЛАНБААТАРЫН
ГАНБААТАРГОНГОРЫН
ДАМДИННЯМЦЭНДСҮРЭНГИЙН
МӨНХТУЯАБАДРАХЫН
НАЙДАЛААУХНАГИЙН
ОТГОНБАЯРДҮГЭРИЙН
РЭГДЭЛОТГОНЫ
САРАНЧУЛУУНМЯГМАРДАШИЙН
САРНАЙГАНБАТЫН
ХОСБАЯРБАДАРЧИЙН
ХЭРЛЭНСҮХБААТАРЫН
ЭРДЭНЭБАТ

18

ГИШҮҮНТЭЙ

Тав. ЁС ЗҮЙ, ДЭГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганаар Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын байнгын хороо нэг удаа хуралдаж, нэг асуудал хэлэлцэн, тухайн асуудлаар санал дүгнэлт гаргаж, чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн шийдвэрлүүлээ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

ЁС ЗҮЙ, ДЭГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Баярмагнайн БАЯРБААТАР
БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА

Аюушийн АРИУНЗАЯА

Хүрэлбаатарын БААСАНЖАРГАЛ

Жамбын БАТСУУРЬ

Дуламын БУМ-ОЧИР

Даваасамбуугийн ГАНМАА

Дамдинсүрэнгийн ЖАРГАЛСАЙХАН

Чулуунбилэгийн ЛОДОЙСАМБУУ

Сүрэнжавын ЛҮНДЭГ

Ганбатын ОЧИРБАТ

Дүгэрийн РЭГДЭЛ

Бадарчийн ХЭРЛЭН

Доржовдын ЭНХТУЯА

13

ГИШҮҮНТЭЙ

Зургаа. ИННОВАЦ, ЦАХИМ БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Инновац, цахим бодлогын байнгын хороо Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганы хугацаанд нэг удаа хуралдаж, нэг асуудал хэлэлцэн, хэлэлцсэн асуудлаар нэг санал, дүгнэлт гаргаж чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн шийдвэрлүүлэв.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

ИННОВАЦ, ЦАХИМ БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Жаргалсайжаны ЗОЛЖАРГАЛ БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА	Чинбаатарын АНАР	Энхбаярын БАТШУГАР	Жанчивын ГАЛБАДРАХ	Амгаланбаатарын ГАНБААТАР
Батжаргалын ЗАЯАБАЛ	Цагаанхүүгийн Мөнхбат	Тогтмолын МӨНХСАЙХАН	Чинбатын НОМИН	
Бадамдоржийн ПУНСАЛМАА	Лхагвасүрэнгийн СОРОНЗОНБОЛД	Чинбатын УНДРАМ	Болдын УЯНГА	
Саруулсайханы ЦЭНГҮҮН	Жигжидсүрэнгийн ЧИНБҮРЭН			

15
ГИШҮҮНТЭЙ

Долоо. НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганы хугацаанд Нийгмийн бодлогын байнгын хороо нэг удаа хуралдаж Байнгын хорооны даргыг сонгох тухай асуудлыг хэлэлцэн, нэг санал дүгнэлт гаргаж чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн шийдвэрлүүлжээ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

НИЙГМИЙН БОДЛОГЫН БАЙНГЫН ХОРОО

 Лутаагийн ЭНХНАСАН БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА	 Аюушийн АРИУНЗАЯА	 Цэндийн БААТАРХҮҮ	 Жудагийн БАЯРМАА	 Жадамбаагийн БАЯСГАЛАН
 Буланы БЕЙСЕН	 Хөххүүгийн БОЛОРМАА	 Хүрэлбаатарын БУЛАНТУЯА	 Даваасамбуугийн ГАНМАА	
 Мөнгөцогийн ГАНХҮЛЭГ	 Сархадын ЗУЛПХАР	 Цагаанхүүгийн ИДЭРБАТ	 Цэндсүрэнгийн МӨНХТУЯА	
 Мөнхтөрийн НАРАНТУЯА-НАРА	 Отгоны САРАНЧУЛУУН	 Мягмардашийн САРНАЙ	 Банзрагчийн ТҮВШИН	
 Доржсүрэнгийн ҮҮРИНТУЯА	 Жигжидсүрэнгийн ЧИНБҮРЭН	 Сүхбаатарын ЭРДЭНЭБАТ		

20

ГИШҮҮНТЭЙ

Найм. ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Төрийн байгуулалтын байнгын хороо Анхдугаар чуулганы хугацаанд дөрвөн удаа хуралдаж, зургаан асуудлын хүрээнд 21 хуулийн төсөл, Улсын Их Хурлын тогтоолын долоон төсөл, албан тушаалтныг томилж, чөлөөлөх тухай дөрвөн асуудлыг хэлэлцэж, нийт 11 хуулийн төсөл, Улсын Их Хурлын 13 тогтоолыг чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлууллаа. Байнгын хорооноос хэлэлцэх эсэх тухай, анхны хэлэлцүүлгийн санал дүгнэлт тус бүр нэг, эцсийн хэлэлцүүлгийн нэг танилцуулга, бусад асуудлаарх таван санал дүгнэлт, хууль, тогтоолын төслийн талаар зарчмын зөрүүтэй 27 саналын томьёоллыг бэлтгэж, чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлсэн байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН БАЙНГЫН ХОРОО

Жаданбын БАТ-ЭРДЭНЭ БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА	Дашзэвгийн АМАРБАЯСГАЛАН	Сайнбуянгийн АМАРСАЙХАН	Батын БАТБААТАР	Баярмагнайн БАЯРБААТАР	Жудагийн БАЯРМАА
Энхбатын БОЛОРМАА	Сандагийн БЯМБАЦОГТ	Лувсаниямын ГАНТӨМӨР	Тогмидын ДОРЖАНД	Сархадын ЗУЛПХАР	
Лхагвын МӨНХБААТАР	Бадрахын НАЙДАЛАА	Одсүрэнгийн НОМИНЧИМЭГ	Нямтайширын НОМТОЙБАЯР	Эрдэнэбилэгийн ОДБАЯР	
Лувсаннамсрайн ОЮУН-ЭРДЭНЭ	Бөхчулууны ПҮРЭВДОРЖ	Цэндийн САНДАГ-ОЧИР	Цэвэгдоржийн ТУВААН	Хишигдэмбэрэлийн ТЭМҮҮЖИН	
Ням-Осорын УЧРАЛ	Одонгийн ЦОГТ-ЭРЭЛ	Өлзийхүүгийн ШИЖИР	Лувсанцэрэнгийн ЭНХ-АМГАЛАН		

25
ГИШҮҮНТЭЙ

Ес. ТӨСВИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганы хугацаанд Төсвийн байнгын хороо хоёр удаа хуралдаж, Байнгын хорооны даргад нэр дэвшүүлэх тухай, Төсвийн зарлагын хяналтын дэд хорооны бүрэлдэхүүний тухай асуудлуудыг хэлэлцэн, хоёр санал дүгнэлт гаргаж, нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлэв.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

ТӨСВИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

 Цэрэнпилийн ДАВААСҮРЭН БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА	 Норовын АЛТАНХУЯГ	 Тилеуханы АУБАКИР	 Далайн БАТБАЯР	 Ринчиндоржийн БАТБОЛД	 Жигжидийн БАТЖАРГАЛ
 Дамбын БАТЛУТ	 Жадамбаагийн БАЯСГАЛАН	 Хөххүүгийн БОЛОРМАА	 Хүрэлбаатарын БУЛГАНТУЯА	 Гомбын ГАНБААТАР	
 Пүрэвжавын ГАНЗОРИГ	 Хассуурийн ГАНХУЯГ	 Гонгорын ДАМДИННЯМ	 Батжаргалын ЗАЯАБАЛ	 Баатаржавын МӨНХСӨӨЛ	
 Пүрэвбаатарын МӨНХТУЛГА	 Загджавын МЭНДСАЙХАН	 Даваахүүгийн ПҮРЭВДАВАА	 Банзрагчийн ТҮВШИН	 Ганзоригийн ТЭМҮҮЛЭН	
 Даваагийн ЦОГТБААТАР	 Баттогтохын ЧОЙЖИЛСҮРЭН				

23
ГИШҮҮНТЭЙ

Арав. ХУУЛЬ ЗҮЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Монгол Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганы хугацаанд Хууль зүйн байнгын хороо нэг удаа хуралдаж, Байнгын хорооны даргад нэр дэвшүүлэх тухай, Хүний эрхийн дэд хорооны бүрэлдэхүүний тухай асуудлуудыг хэлэлцэн, хоёр санал дүгнэлт гаргаж, чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж шийдвэрлүүлжээ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

ХУУЛЬ ЗҮЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Дамдины ЦОГБААТАР БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА	Жуковын АЛДАРЖАВХЛАН	Норовын АЛТАНХУЯГ	Хүрэлбаатарын БААСАНЖАРГАЛ	Энхтайваны БАТ-АМГАЛАН
Халтмаагийн БАТТУЛГА	Бат-Өлзийн БАТ-ЭРДЭНЭ	Дашдондогийн ГАНБАТ	Лхагвын МӨНХБААТАР	
Мөнхтөрийн НАРАНТУЯА-НАРА	Одсүрэнгийн НОМИНЧИМЭГ	Салдангийн ОДОНТУЯА	Бөхчулуун ПҮРЭВДОРЖ	
Пүрэвжавын САЙНЗОРИГ	Цэндийн САНДАГ-ОЧИР	Хишигдэмбэрэлийн ТЭМҮҮЖИГ	Гончигдоржийн УЯНГАХИШИГ	
Даваагийн ЦОГБААТАР	Баттөмөрийн ЭНХБАЯР	Сүхбаатарын ЭРДЭНЭБОЛД		

20
ГИШҮҮНТЭЙ

Арван нэг. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Эдийн засгийн байнгын хороо Улсын Их Хурлын Анхдугаар чуулганы хугацаанд нэг удаа хуралдаж, Байнгын хорооны даргад нэр дэвшүүлэх тухай, Тогтвортой хөгжлийн зорилгын дэд хорооны бүрэлдэхүүний тухай хоёр асуудлыг хэлэлцэж, санал, дүгнэлтээ Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж, шийдвэрлүүллээ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ (2024-2028)

ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙНГЫН ХОРОО

Ренчинбамбын СЭДДОРЖ БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА	Жуковын АЛДАРЖАВХЛАН	Наранцэцэгийн АЛТАНШАГАЙ	Мягмарсүрэнгийн БАДАМСҮРЭН	Ринчиндоржийн БАТБОЛД	Отгоншарын БАТНАЙРАМДАЛ
Нацагдоржийн БАТСҮМБЭРЭЛ	Халтмаагийн БАТТУЛГА	Пүрэвийн БАТЧИМЭГ	Энхбаярын БАТШУГАР	Шинэбаярын БЯМБАСҮРЭН	
Жамбалын ГАНБААТАР	Болдын ЖАВХЛАН	Батбаярын ЖАРГАЛАН	Чулуунбилэгийн ЛОДОЙСАМБУУ	Ганзоригийн ЛУВСАНЖАМЦ	
Мэндбаярын МАНДХАЙ	Баатаржавын МӨНХСОЁЛ	Лхагвасүрэнгийн СОРОНЗОНБОЛД	Агваанлуvsангийн УНДРАА	Гончигдоржийн УЯНГАХИШИГ	
Одонгийн ЦОГТГЭРЭЛ	Саруулсайханы ЦЭНГҮҮН	Дашцэрэнгийн ЭНХТҮВШИН	Мөнхчулууны ЭНХЦЭЦЭГ		

25

ГИШҮҮНТЭЙ

III БҮЛЭГ

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗАР

МЭРГЭЖИЛ, АРГА ЗҮЙ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ДЭМЖЛЭГ

Монгол Улсын Их Хурлын ес дэх удаагийн сонгуулийн Анхдугаар чуулганыг Тамгын газраас мэргэжил, арга зүй, техник, зохион байгуулалтаар хангаж, ажиллах нөхцлийг бүрдүүлж ажиллалаа. Үүний хүрээнд хууль санаачлагчаас өргөн мэдүүлэх хууль, тогтоолын төслийн бүрдүүлбэрийг хянах, өргөн мэдүүлэх тов тогтоох, хуулийн төсөлтэй холбоотой санал, зөвлөгөө өгч, лавлагаа судалгаагаар хангах, батлагдсан хууль, тогтоолын эцсийн найруулгыг хянах зэргээр дэмжлэг туслалцаа үзүүлж, эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн санг хөтөлж ажиллав.

МЭДЭЭЛЭЛ, ОЛОН НИЙТИЙН ХАРИЛЦАА

Анхдугаар чуулганы үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээ мэдээлэл, нэгдсэн болон Байнгын хороодын хуралдааны тойм, Улсын Их Хурлын дарга, гишүүдийн бүрэн эрх, Байнгын хороод, Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын ажлын эхлэл, хууль, тогтоолын төслийн хэлэлцүүлгүүдийн талаарх нийт 45 текст мэдээг 2.370 гэрэл зургийн хамт Улсын Их Хурлын цахим хуудас /www.parliament.mn/ -нд, мөн фэйсбүүк пэйж хуудас /[parliamentMN/](https://www.facebook.com/parliamentMN/) болон бусад нийгмийн сүлжээ, хэвлэл мэдээллийн байгууллагаар тухай бүр шуурхай түгээлээ. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөс Улсын Их Хурлын ес дэх удаагийн сонгуулийн Анхдугаар чуулганыг товлон зарласантай холбогдуулан Улсын Их Хурлын түүхэн замналыг харуулсан нэг шторк, гурван видео мэдээ, 12 дүрс бичлэгийг түгээж, хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр нийтийн хүртээл болгосон байна.

ХЭВЛЭЛ МЭДЭЭЛЭЛ, ОЛОН НИЙТИЙН ХАРИЛЦАА

45

Албан мэдээ

2.370

Гэрэл зураг

26 дахь дугаар

“Төрийн мэдээлэл”

24

Монгол Улсын хууль

3

тогтоолыг үндэсний
монгол бичгээр хөрвүүлэн,
Засгийн газраас баталсан

“Монгол бичгийн үндэсний хөтөлбөр
III”-ыг хэрэгжүүлэн ажиллалаа.

Улсын Их Хурлын түүхэн
замналыг харуулсан

1

шторк

3

видео мэдээ

12

дүрс бичлэг

Анхдугаар чуулганы нээлтийн
үйл ажиллагааг www.parliament.mn цахим хуудас болон
Монголын үндэсний олон нийтийн
радио, телевиз, Юнивишний 44
дүгээр суваг, Парламент ТВ зэрэг
телевиз, мэдээллийн сайтуудаар
шууд дамжуулсан

16

гэрэл зурагчин

11

постер

Түүнчлэн Анхдугаар чуулганы хугацаанд "Төрийн мэдээлэл" эмхэтгэлийн 26 дахь дугаарыг бэлтгэж, Монгол Улсын 24 хууль, Улсын Их Хурлын гурван тогтоолыг үндэсний монгол бичгээр хөрвүүлэн, Засгийн газраас баталсан "Монгол бичгийн үндэсний хөтөлбөр III"-ыг хэрэгжүүлэн ажиллалаа.

Мөн Анхдугаар чуулганы нээлтийн үйл ажиллагааг www.parliament.mn цахим хуудас болон Монголын үндэсний олон нийтийн радио, телевиз, Юнивишний 44 дүгээр суваг, Парламент ТВ зэрэг телевиз, мэдээллийн сайтуудаар шууд дамжуулсан бөгөөд гэрэл зургийн агентлаг, өдөр тутмын сонин, "Монгол кино нэгтгэл"-ийн 16 гэрэл зурагчин, зураглаач ажиллав. Байнгын хороо, тэдгээрийн бүрэлдэхүүний талаар Байнгын хороо тус бүрээр 11 постер бэлтгэж, Улсын Их Хурлын цахим хуудсанд байршуулсны зэрэгцээ нийгмийн сүлжээн дэх Улсын Их Хурлын албан ёсны хуудсаар олон нийтэд хүргэлээ. Анхдугаар чуулганы хугацаанд "Улсын Их Хурал-Энэ долоо хоногт" аудио болон текст тойм тус бүр хоёр, нийт дөрвийг бэлтгэж түгээсний дээр "Иргэдэд нээлттэй Төрийн ордон" блгинл хэмжээний видео контентын хоёр дугаарыг бэлтгэж бэлтгэж нийгмийн сүлжээгээр түгээн, олны хүртээл болгосон байна.

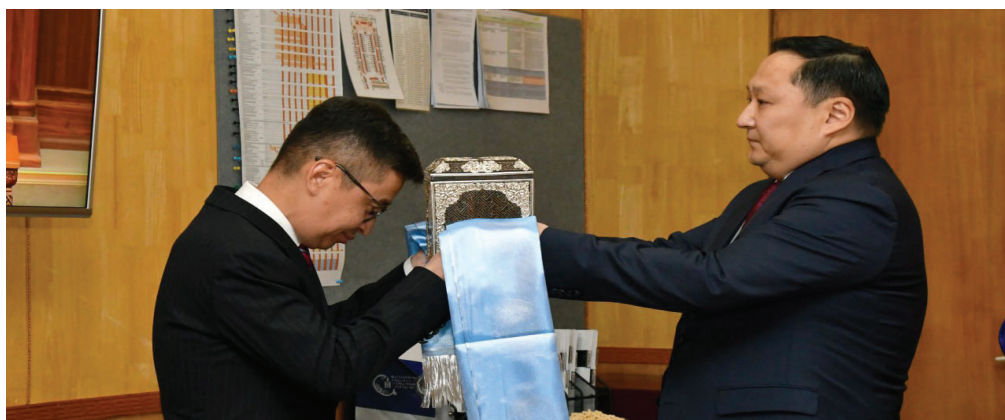
ХУРАЛДААНЫ ЦАХИМ СИСТЕМ

Нэгдсэн хуралдааны "Их хуралдай", байнгын хороодын хуралдааны "Жанжин Д.Сүхбаатар", "Үндсэн хууль", "Их засаг" танхимд санал хураалтын болон дуу, дүрсний системийн шинэ техник хэрэгслийг суурилуулан Улсын Их Хурлын чуулган хуралдах бэлтгэлийг хангав. Анхдугаар чуулганы хугацаанд гурван удаагийн нэгдсэн хуралдаан, байнгын хорооны 16, Улсын Их Хурал дахь намын бүлгийн таван хуралдаан, бусад байгууллагын дөрвөн хурал, нийт 28 арга хэмжээний техникийн бэлтгэлийг хангаж, хуралдааны цахим системийн хэвийн ажиллагааг бүрдүүлж ажиллалаа.

Анхдугаар чуулганы нэгдсэн хуралдаануудыг дотоод сүлжээний IPTV, парламентын сэтгүүлчдийн өрөө, www.parliament.mn, iptv.parliament.mn цахим хуудас, Монголын үндэсний олон нийтийн телевизийн хоёрдугаар суваг, Юнивишн IPTV, Скаймедиа IPTV болон Facebook Live-р шууд дамжуулав. Байнгын хороодын хуралдааныг дотоод сүлжээний IPTV, парламентын сэтгүүлчдийн өрөө, iptv.parliament.mn цахим хуудсаар дамжууллаа. Хуралдаануудын дууны 28, дүрс бүхий 23 бичлэгийг дотоод сүлжээнд байршуулаад байна.

Улсын Их Хурлын гишүүдийн албан өрөөнд интернэтийн болон дотоод сүлжээний кабель, сувагчлал татах, Төрийн ордон болон Тамгын газрын I байрыг холбож сүлжээг өргөжүүлэх, шинэчилсэн бүртгэл хийж хэрэглэгчдийг холбох ажлыг хийж байна.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЕРӨНХИЙ НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА ҮҮРЭГТ АЖЛАА ХҮЛЭЭН АВЛАА

Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргаар томилогдсон Б.Баасандорж 2024 оны долдугаар сарын 09-нд үүрэгт ажлаа хүлээн авлаа.

Ерөнхий нарийн бичгийн дарга нарын ажлыг Улсын Их Хурлын дэд дарга Х.Булгантуяа хүлээлцүүлж, таван намын төлөөлөл бүхий 126 гишүүнтэй шинэ парламент бүрдсэн энэ үед Улсын Их Хурлын Тамгын газрын үүрэг, хариуцлага улам нэмэгдэж буйг тэмдэглэн, амжилт хүсэв. Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга асан Д.Энхбат энэхүү хариуцлагатай албыг хууль зүйн өндөр мэргэшил, ажлын туршлагатай хүнд шилжүүлэн өгч байгаадаа баяртай байна гэв.

IV БҮЛЭГ

ХАВСРАЛТ

Нэг. БАТАЛСАН ХУУЛЬ, УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ЖАГСААЛТ

1.1. БИЕ ДААСАН ХУУЛЬ

1. Засгийн газрын бүтцийн тухай /2024.07.10/;
2. Засгийн газрын бүрэлдэхүүний тухай /2024.07.10/.

1.2. НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ

1. Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2024.07.10/;
2. Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2024.07.10/;
3. Засгийн газар дахь хяналтын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2024.07.10/;
4. Өрсөлдөөний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2024.07.10/;
5. Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2024.07.10/;
6. Зөвшөөрлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай /2024.07.10/;
7. Бүсчилсэн хөгжлийн удирдлага зохицуулалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай /2024.07.10/.

1.3. ХУУЛЬ ХҮЧИНГҮЙ БОЛСОНД ТООЦОХ ТУХАЙ ХУУЛЬ

1. Монгол Улсын Засгийн газрын бүтцийн тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай /2024.07.10/;
2. Монгол Улсын Засгийн газрын бүрэлдэхүүний тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай /2024.07.10/.

1.4. УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

1. Монгол Улсын Их Хурлын гишүүдийн бүрэн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх тухай /2024.07.02, дугаар 01/;
2. Улсын Их Хурлын даргыг сонгох тухай /2024.07.02, дугаар 02/;
3. Улсын Их Хурлын дэд дарга нарыг сонгох тухай /2024.07.05, дугаар 03/;
4. Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнийг батлах тухай /2024.07.05, дугаар 04/;
5. Монгол Улсын Ерөнхий сайдыг томилох тухай /2024.07.05, дугаар 05/;

6. Зарим Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай /2024.07.09, дугаар 06/;
7. Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын үүрэгт ажлаас чөлөөлөх тухай /2024.07.09, дугаар 07/;
8. Улсын Их Хурлын Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг томилох тухай /2024.07.09, дугаар 08/;
9. Зарим Байнгын хорооны дарга нарыг сонгох тухай /2024.07.09, дугаар 09/;
10. Тогтоолын хавсралтад өөрчлөлт оруулах тухай /2024.07.09, дугаар 10/;
11. Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай /2024.07.10, дугаар 11/;
12. Хуулийн төсөл буцаах тухай /2024.07.10, дугаар 12/;
13. Төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийн ерөнхий бүдүүвчийг шинэчлэн батлах тухай /2024.07.10, дугаар 13/;
14. Зарим Байнгын хорооны бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оруулах тухай /2024.07.10, дугаар 14/;
15. Зарим Байнгын хорооны дарга нарыг сонгох тухай /2024.07.10, дугаар 15/;
16. Монгол Улсын Их Хурлын зарим дэд хорооны бүрэлдэхүүний тухай /2024.07.10, дугаар 16/.

Хоёр. БАТАЛСАН ХУУЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН БҮТЦИЙН ТУХАЙ, ЗАСГИЙН ГАЗРЫН БҮРЭЛДЭХҮҮНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬ

БАТАЛСАН ОГНОО 2024.07.10	ТӨСӨЛ САНААЧИЛСАН Засгийн газраас 2024.07.08-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн.	ДАГАЖ МӨРДӨХ ХУГАЦАА 2024.07.01

Монгол Улсын Ерөнхийлөгч 2024 оны долдугаар сарын 02-ны өдрөөр Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганыг товлон зарлаж хуралдуулсан бөгөөд Үндсэн хуулийн Гучин есдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан журмын дагуу Монгол Улсын Ерөнхий сайдыг томилох саналыг Улсын Их Хуралд оруулж, Анхдугаар чуулганы 2024 оны долдугаар сарын 05-ны өдрийн хуралдаанаар Монгол Улсын Ерөнхий сайдыг томилсон. Шинээр томилогдсон Монгол Улсын Ерөнхий сайд Засгийн газрын бүтэц, бүрэлдэхүүнийг тодорхойлж, Засгийн газрын бүтцийн тухай, Засгийн газрын бүрэлдэхүүний тухай хуулийн төслийг өргөн мэдүүлж, Анхдугаар чуулганы 2024 оны долдугаар сарын 10-ны өдрийн нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлууллаа.

Хуулиар Монгол Улсын урт, дунд хугацааны хөгжлийн бодлогод тусгагдсан зорилт, арга хэмжээг үргэлжлүүлэх, Улсын Их Хурлын ээлжит сонгуульд дэвшүүлсэн мөрийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Засгийн газар нь Ерөнхий сайд болон 22 сайд, 16 яамтай ажиллахаар хуульчиллаа. Засгийн газрын бүрэлдэхүүнд Тэргүүн Шадар сайд, бүсчилсэн хөгжлийн болон хөрөнгө оруулалт, өрсөлдөөний асуудал эрхэлсэн Шадар сайд нар, тодорхой асуудал эрхэлсэн Үндэсний хорооны дарга буюу Монгол Улсын гурван сайд байхаар тусгасан. Эдгээрээс гадна Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга, тодорхой асуудал эрхэлсэн 15 сайд ажиллахаар болов.

Засгийн газрын бүтцэд өөрчлөлт орж байгаатай холбогдуулан Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Засгийн газар дахь хяналтын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Өрсөлдөөний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Зөвшөөрлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Бүсчилсэн хөгжлийн удирдлага зохицуулалтын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай зэрэг хууль болон "Төрийн захиргааны байгууллагын тогтолцоо, бүтцийн ерөнхий бүдүүвчийг шинэчлэн батлах тухай" Улсын Их Хурлын тогтоолыг тус тус баталлаа.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДАШЗЭГВИЙН АМАРБАЯСГАЛАНГИЙН АНХДУГААР ЧУУЛГАНЫГ ХААЖ ХЭЛСЭН ҮГ

Монгол Улсын Ерөнхий сайд,
Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Ардчилсан сонгуулийн үр дүнд байгуулагдсан 9 дэх удаагийн Улсын Их Хурлын анхдугаар чуулганаар гишүүд тангаргаа өргөж, намын бүлгүүд байгуулагдан, Байнгын хороодын бүрэлдэхүүнийг баталлаа. Түүнчлэн Монгол Улсын 33 дахь Ерөнхий сайдыг томилон, Засгийн газрын бүрэлдэхүүнийг 22 сайд, 16 яамтай байхаар баталж, улмаар хамтарсан Засгийн газрын гишүүдийг Улсын Их Хуралд танилцуулж, тангараг өргүүллээ.

Монгол Улсын Үндсэн хуульд 2023 онд орсон өөрчлөлт, сонгуулийн холимог тогтоолцоогоор бүрдсэн анхны 126 гишүүнтэй Улсын Их Хурал, эх орныхоо ардчилсан засаглалыг бэхжүүлэх, нийгэм, эдийн засгийн амьдралд хөгжил дэвшлийг авчрах нэр төртэй үүрэг, зорилтыг тээж байна. Иймд, нийгмийн олон бүлгийн төлөөлөл бүхий өргөн бүрэлдэхүүнтэй энэ удаагийн Улсын Их Хурал хууль тогтоомжийг хэлэлцэх, батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих үйл ажиллагааг олон нийтэд нээлттэй, илүү мэргэжлийн түвшинд явуулах ёстой.

Улсын Их Хурлын гишүүн гэдэг бол эрх мэдэл гэхээс илүүтэй төр улсынхаа эрх ашгийг дээдлэн, олон нийт, салбар салбарын дуу хоолой болж, монголчуудын амьдралд тулгамдаж байгаа болон шинэ тутам үүсэж буй асуудлуудын бодит шийдлийг олж, зохих хууль тогтоомжид тусгуулан ажиллах үндсэн чиг үүрэгтэй.

Улмаар Улсын Их Хурал бол иргэдийн хүсэл зоригийг илэрхийлэгч байгууллага гэдгийг баталгаажуулж, олон нийтийн зүгээс Улсын Их Хуралд өгөх үнэлэмж, итгэлийг дээшлүүлэх шаардлага бидний өмнө байна.

Иймд тангаргаа өргөсөн гишүүд Та бүхэн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ Монгол Улсын төрийн тогтолцоо, парламентын ардчиллыг бэхжүүлэхийн тулд Засгийн газар болон төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд хүндэтгэлтэй хандах асуудлыг анхааралдаа авахаас гадна улс орныхоо хөгжлийг хурдасгах үндсэн зорилгынхоо төлөө өндөр ёс зүйтэй ажиллахыг хүсье.

66

Чуулганы завсарлагааны хугацаанд гишүүн бүр ажилтайгаа сайтар танилцаж, ойрын хугацаанд хийж хэрэгжүүлэх ажил, санаачлах хууль тогтоомжийн чиглэлээ тодорхойлон иргэд, олон нийттэй уулзалт, хурал зохион байгуулж идэвхтэй ажиллах нь зүйтэй байна.

Улсын Их Хурлын даргын хувиар Та бүхний мэргэжил, туршлагад үндэслэн салбар салбарын эрх зүйн орчинд тулгамдсан асуудлыг тодорхойлох, холбогдох хууль, эрх зүйн орчныг нарийвчлах, тодорхойгүй, тэгш бус байдлыг арилгах чиглэлээр гишүүн бүртэй тухайлан хамтран ажиллахаар төлөвлөж байна.

Эхний ээлжинд хүний эрх, эрх чөлөөг хангах, хамгаалах, үүрэг хариуцлагын зохистой түвшинг баталгаажуулах, зах зээлийн шударга өрсөлдөөний орчныг бүрдүүлэх зэрэг асуудлаар ойрын хугацаанд ажлын хэсэг байгуулж, зохих хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг боловсруулж, олон нийтээр хэлэлцүүлэх болно.

66

Илүү мэргэжлийн бүтээлч, ил тод, нээлттэй, шинжлэх ухаанч хэлэлцүүлгийн үр дүнд цагаа олсон, бодитой, үр ашигтай бодлогыг дэвшүүлж, хяналт тавьж, дүгнэж чаддаг шинэ цагийн улс төрийн соёлын төлөө хамтран ажиллацгаая.

Шинээр бүрдэж байгаа хамтарсан Засгийн газрын зүгээс Шинэ сэргэлтийн бодлого, Бүсчилсэн хөгжлийн бодлого, Үндэсний баялгийн сан, 20 минутын хот, Шинэ хоршоо болон Монгол Улсын Ерөнхийлөгч Ухнаагийн Хүрэлсүхийн санаачилсан "Тэрбум мод", "Хүнсний хувьсгал", "Цагаан алт" зэрэг чухал бодлого, арга хэмжээнүүдийг эрчимжүүлэхэд онцгой анхаарал хандуулах нь зүйтэй байна.

Эдгээр бодлогын баримт бичиг, арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх нь Монгол Улсын эрх ашигтай холбоотой асуудал юм. Иймд энэ чиглэлээр Засгийн газрын бүрэлдэхүүнд багтаж байгаа намууд үндэсний зөвшилцлийг бий болгож, бодлогын залгамж чанарыг хадгалсан, ирээдүйг харсан "Засгийн газрын 2024–2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр" боловсруулна гэдэгт итгэж байна.

Монгол Улсын 33 дахь Ерөнхий сайдаар томилогдсон Лувсаннамсрайн Оюун-Эрдэнэ болон хамтарсан Засгийн газрын гишүүдэд ажлын өндөр амжилт хүсье.

Анхдугаар чуулган хаагдсаныг мэдэгдье.

